

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΓΕΩΓΡΑΦΙΚΟΥ ΠΡΟΦΙΛ ΕΝΟΣ ΝΟΜΟΥ: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ Ν. ΗΜΑΘΙΑΣ

Καρανικόλας Νικόλαος¹, Μπόλος Παύλος², Ξιφιλίδου Αγάπη^{3*}, Σουριανός Ευάγγελος⁴, Κυριακού Καλλιόπη⁵

¹Λέκτορας, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας και Ανάπτυξης

²Προπτυχιακός φοιτητής, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας και Ανάπτυξης, Τ.Θ. 2095, 57200, Λητή, Τηλ.:6972010409, E-mail: pmpolos@plandevel.auth.gr

³Προπτυχιακή φοιτήτρια, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας και Ανάπτυξης, Μακρυρράχης 4, Βυζάντιο, 55133, Τηλ. 6948418316, Email: axifilid@plandevel.auth.gr

⁴Προπτυχιακός φοιτητής, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας και Ανάπτυξης, Ιουλίας Ανδρεάδη 3, 49100, Κέρκυρα, Τηλ.:6948757136, E-mail: esourian@plandevel.auth.gr

⁵Προπτυχιακή φοιτήτρια, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας και Ανάπτυξης, Βελισσαρίου 40, 55535, Πυλαία, Τηλ.:6944441390 E-mail: kyriako@plandevel.auth.gr

Περίληψη

Κύριος σκοπός της συγκεκριμένης εργασίας είναι η αναλυτική απεικόνιση των ανθρωπογεωγραφικών δεδομένων του Νομού Ημαθίας. Τα δημογραφικά πρότυπα, ο κοινωνικός ιστός και η οικονομική δομή καθώς και η εξέλιξη των φαινομένων αυτών σε μια συγκεκριμένη χρονική περίοδο είναι τα στοιχεία που αναλύονται και περιγράφονται γεωγραφικά στην έρευνα αυτή. Η εφαρμογή της μεθοδολογίας αυτής οδήγησε στη μελέτη και την εξαγωγή αποτελεσμάτων για το Νομό Ημαθίας.

Στην εργασία αυτή, τα πρωτογενή δεδομένα που χρησιμοποιήθηκαν προέρχονται από την ΕΣΥΕ και αφορούν τα στοιχεία των απογραφών του πληθυσμού του νομού για τη δεκαετία 1991-2001 (απογράφες 1991, 2001). Όσον αφορά τα δημογραφικά στοιχεία, μετά από επεξεργασία των πρωτογενών δεδομένων παρουσιάζονται μέσα από πίνακες και διαγράμματα, τα μεγέθη και η εξέλιξη του πληθυσμού, η δομή αυτού και μέσα από τους πληθυσμιακούς δείκτες απεικονίζονται δείκτες όπως η γήρανση και ο βαθμός εξάρτησης. Τέλος, ως προς αυτή την δομή του πληθυσμού, η εργασία εμπλουτίζεται μέσω διαγραμμάτων συγκέντρωσης-διασποράς όπως η καμπύλη Lorenz και άλλοι γεωγραφικοί δείκτες. Τα οικονομικά χαρακτηριστικά, εκτός από την παρουσίαση του ενεργού και μη πληθυσμού, της ανεργίας και της απασχόλησης, ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στην ανάλυση του παραγωγικού προφίλ με την χρήση τριγωνικών διαγραμμάτων και των κοινωνικοοικονομικών σιλουέτων Lebret. Τέλος, έχει γίνει χαρτογραφική απεικόνιση των παραπάνω στοιχείων με τη βοήθεια συστημάτων γεωγραφικών πληροφοριών για να δοθεί με ακρίβεια η χωρική διάσταση μέσω της χαρτογραφικής απόδοσης των επεξεργασμένων δεδομένων. Ο συνδυασμός όλων των παραπάνω έχει σαν αποτέλεσμα την πλήρη γεωγραφική καταγραφή του κοινωνικοοικονομικού προφίλ του Ν. Ημαθίας. Μ' αυτό τον τρόπο αναπτύσσεται ένα γεωγραφικό εργαλείο χρήσιμο για τον αναπτυξιακό ή χωροταξικό προγραμματισμό του Νομού ή κάποιος μεμονωμένης περιοχής.

PRESENTATION OF HUMAN GEOGRAPHY'S PROFILE OF A PREFECTURE: THE CASE OF IMATHIA PREFECTURE

Karanikollas Nikolaos¹, Mpolos Paulos², Xifilidou Agapi^{3*}, Sourianos Euaggelos², Kyriakou Kalliopi²

¹Lecturer, Aristotle University of Thessaloniki, Department of Engineers of urban and regional planning and development

²Under-graduate student, Aristotle University of Thessaloniki, Department of Engineers of urban and regional planning and development

³Under-graduate student, Aristotle University of Thessaloniki, Department of Engineers of urban and regional planning and development, Makrirahis 4, Vyzantio, 55133, Tel. 6948418316, Email: axifilid@plandevl.auth.gr

Abstract

The main aim of this study is the analytical portrayal of the demographic and economical data of the Prefecture of Hmathia. The demographic data, the social structure, the economic values as well as the development of these phenomena for a certain period of time are the analyzed data which are geographically described in this research. The application of this methodology has led to the study and the export of the analyzed results of the prefecture of Hmathia.

The primary data for the study derive from the National Statistic Service of Greece and refer mainly to the census of the registered population in the prefecture for the decade 1991-2001. As far as demographic data are concerned, the population, its evolution and its structure are presented through charts and tables when population indices aid at the recording of the ratio of ageing and the dependency rates. Moreover, the concentration- spreading is analyzed through Lorenz curves. As far as the economy is concerned, apart from the active and non-active population, the unemployment and employment rates, special reference is made to the analysis of the productive profile through triangular charts and Lebret figures. Finally, the mapping of the data has been materialized through Geographic Information Systems software so as to increase the accuracy of the inscribed information. The combination of the above aims to result in a complete recording of the prefecture's profile. In this way, a useful geographical tool for the development and special planning of a Prefecture or a specific area is developed.

Λέξεις κλειδιά: Ν. Ημαθίας, δημογραφία, οικονομία, χωρική ανάλυση

Key words: Imathia, demography, economy, spatial planning

1. Μεθοδολογία

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι η ανθρωπογεωγραφική ανάλυση του Ν. Ημαθίας με τη βοήθεια πρωτογενών στοιχείων που έχουν σαν πηγή τις απογραφές της ΕΣΥΕ καθώς και τη Νομαρχία Ημαθίας.

Χρησιμοποιώντας ως αφετηρία την καταγραφή των χαρακτηριστικών του Νομού πραγματοποιήθηκε η γεωγραφική ανάλυση και χαρτογραφική απόδοση με τη χρήση Συστημάτων Γεωγραφικών Πληροφοριών, η παραγωγική πυραμίδα με τριγωνικά διαγράμματα και οι κοινωνικοοικονομικές σιλουέτες.

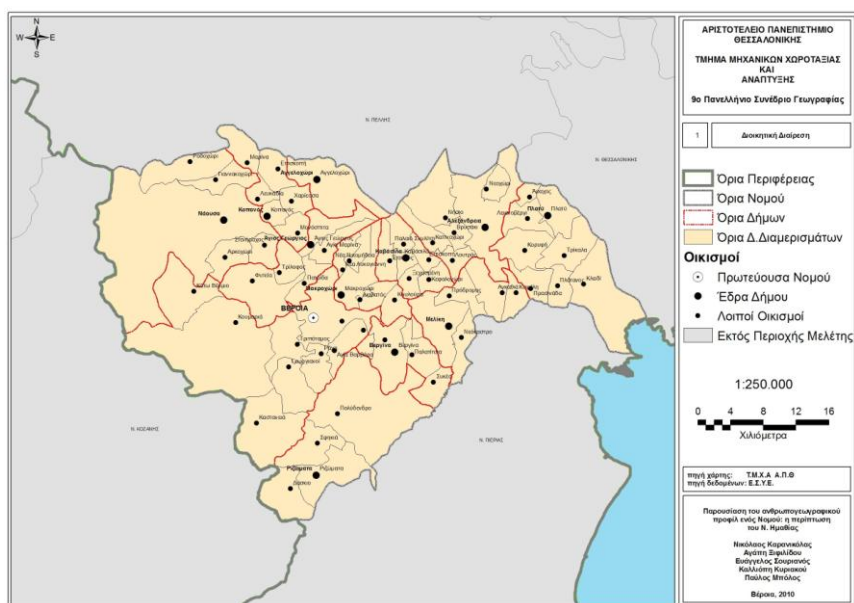
Η αναλυτική διαχρονική παρουσίαση του ανθρωπογεωγραφικού προφίλ του Ν. Ημαθίας οδήγησε στην εξαγωγή συμπερασμάτων σε διοικητικό, περιβαλλοντικό και κοινωνικοοικονομικό επίπεδο.

2. Διοικητική διαίρεση

Ο Νομός Ημαθίας βρίσκεται στο δυτικό άκρο της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας και συνορεύει με τους Νομούς Πέλλας, Πιερίας, Κοζάνης και Θεσσαλονίκης. Πρωτεύουσα του Νομού είναι η μεγαλύτερη πόλη του η Βέροια με 50.000 κατοίκους. Η συνολική έκταση του νομού είναι

1.701km² και πληθυσμό 140.000 κατοίκους (απογραφή 2001). Ιδρύθηκε με τον Α. Ν. 903/6-2-47 και σήμερα διέπεται από τις διατάξεις του Ν.2218/94, όπως αυτές τροποποιήθηκαν από το Π.Δ. 30/96 «Κώδικας Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης» και το Ν.2539/97 «Συγκρότηση της Πρωτοβάθμιας Τοπικής Αυτοδιοίκησης», που ισχύουν μέχρι σήμερα. Διοικητικά υπάγεται στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας και διαιρείται σε 12 δήμους (Αλεξάνδρειας, Ανθεμίων, Αντιγονιδών, Αποστόλου Παύλου, Βεργίνας, Βέροιας, Δοβρά, Ειρηνούπολης, Μακεδονίδος, Νάουσας και Πλατέος).

Τα έτη που προηγήθηκαν και μέχρι να πάρει ο Νομός τη σημερινή του διοικητική μορφή παρατηρούνται πλήθος διοικητικών συνενώσεων καθώς και διασπάσεων. Η Ημαθία απελευθερώθηκε από τον τουρκικό ζυγό τον Οκτώβριο του 1912 και από τότε είναι ενσωματωμένη στην Ελληνική Επικράτεια. Ξεκινώντας από το 1920 ο σημερινός Νομός Ημαθίας αποτελούσε υποδιοίκηση (υποδιοίκηση Βέροιας) του Νομού Θεσσαλονίκης και απαρτιζόταν από 2 δήμους (Δήμοι Βέροιας και Ναούσης) και 21 κοινότητες. Επίσης, 2 κοινότητες (Γιδά και Κορυφής) που σήμερα ανήκουν στο Νομό Ημαθίας, τότε ανήκαν στην υποδιοίκηση Θεσσαλονίκης. Το έτος 1940, παρατηρούνται αρκετές αλλαγές στη διοικητική δομή του προερχόμενες κυρίως από διασπάσεις των κοινοτήτων σε 35 στην υποδιοίκηση Βέροιας και σε 3 στην υποδιοίκηση Θεσσαλονίκης. Με την ίδρυση του Νομού Ημαθίας το 1947, παρατηρείται μια διαφορετική διοικητική διαίρεση. Ο Νομός διαιρείται διοικητικά σε 2 επαρχίες (Βέροιας και Ναούσης) με την κάθε μία να αποτελείται από 2 δήμους, 47 κοινότητες και 1 δήμο, 14 κοινότητες αντίστοιχα. Επίσης η πρώην κοινότητα Γιδά μετατράπηκε σε δήμο. Η δομή αυτή διατηρήθηκε μέχρι το 1998, με κάποιες μικρές διασπάσεις και συνενώσεις που έγιναν στους δήμους και στις κοινότητες, όπου εφαρμόσθηκε το πρόγραμμα «Ιωάννης Καποδίστριας» και ισχύει μέχρι σήμερα.

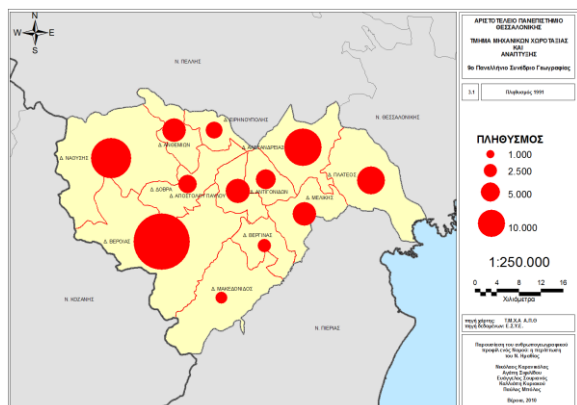
Χάρτης 1. Διοικητική διαίρεση Ν. Ημαθίας

Επίσης, αξίζει να σημειωθεί ότι αλλαγές έγιναν και στις ονομασίες των οικισμών. Χαρακτηριστικά παραδείγματα αποτελούν οι οικισμοί Γιδά, Μπάρμπες και Κούτλες, Τουρκοχώριον, Μικρογουζιον, Γιάννισσα, Κουμανίσιον και Βάλτος που μετονομάστηκαν και αποτελούν τους σημερινούς οικισμούς Αλεξάνδρεια, Βεργίνα, Πατριδα, Μακροχώρι, Αγ. Γεώργιος, Κομνήνιο και Αρχάγγελος αντίστοιχα.

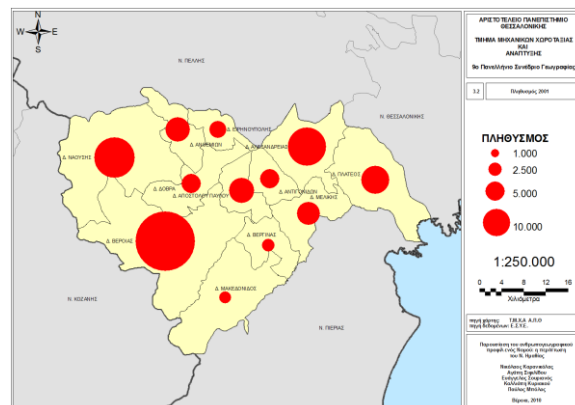
3. Πληθυσμιακά χαρακτηριστικά

Η εξέλιξη του πληθυσμού στον Νομό Ημαθίας σηματοδοτείται τόσο από τα γεωμορφολογικά του χαρακτηριστικά, όσο και από την γεωγραφική του θέση. Η γειτνίαση του Νομού με το δεύτερο μεγαλύτερο αστικό κέντρο της χώρας, την Θεσσαλονίκη, είναι γεγονός που επηρεάζει κατά ένα μεγάλο βαθμό τα πληθυσμιακά μεγέθη του νομού, αφού το αστικό κέντρο της Θεσσαλονίκης ασκεί

έντονες ελκτικές δυνάμεις σε όλες τις πόλεις της βόρειου Ελλάδας, πόσο μάλλον για όσες συνορεύουν μαζί της.

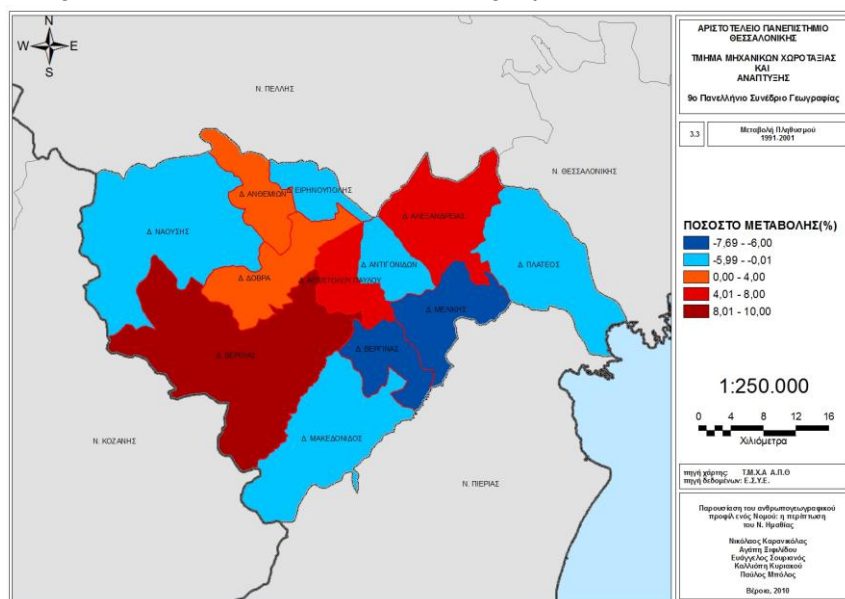

Χάρτης 3. Πληθυσμιακή κατανομή ανά Δήμο για το 1991

Χάρτης 4. Πληθυσμιακή κατανομή ανά Δήμο για το 2001

Στο Νομό οι δήμοι Βέροιας, Ναούσης και Αλεξάνδρειας αντιστοιχούν, όπως φαίνεται και από τους παρακάτω χάρτες (χάρτες 3.1 και 3.2) στο μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού και αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι οι δευτερογενείς και τριτογενείς δραστηριότητες, που υπάρχουν σ' αυτές τις περιοχές, επειδή ακριβώς λειτουργούν σαν μαγνήτες για τον πληθυσμό, τους ανάγουν σε αστικούς δήμους, και επηρεάζουν αναμφισβήτητα την πληθυσμιακή τους εξέλιξη μέσα στον χρόνο. Οι δήμος Βέροιας όπως φαίνεται στον χάρτη 3.3 ακολουθεί μια αυξητική πορεία στο ρυθμό μεταβολής του πληθυσμού την περίοδο 1991-2001 που οφείλεται στην συγκέντρωση σ' αυτόν, δευτερογενών και τριτογενών δραστηριοτήτων, ενώ αντίθετα στο δήμο Ναούσης παρατηρείται μια σχετική μείωση του πληθυσμού που οφείλεται από την καθοδική πορεία του κλάδου της κλωστοϋφαντουργίας, που αποτελούσε βασική πηγή εισοδημάτων για την πλειοψηφία των πολιτών του Δήμου. Στο δήμο Αλεξάνδρειας παρατηρείται μια ύφεση στο ρυθμό αύξηση του πληθυσμού που συμβαδίζει με τη γενικότερη εικόνα του Νομού. Οι υπόλοιποι δήμοι που χαρακτηρίζονται ως ημιαστικοί και αγροτικοί, παρατηρείται μια γενικότερη μείωση του ρυθμού αύξησης του πληθυσμού, διότι ως κύρια ασχολία είχαν τον πρωτογενή τομέα και ο τελευταίος έχει μια πτώση τις τελευταίες δεκαετίες. Τέλος, ο δήμος Πλατέως που ανήκει στην προηγούμενη κατηγορία παρουσιάζει μια διαφορετική οικονομική και πληθυσμιακή πορεία που οφείλεται στην ύπαρξη στον δήμο, σιδηροδρομικού σταθμού ο οποίος εξηπυρετεί την εμπορική-μεταφορική λειτουργία του ως διαμετακομιστικού κέντρου προς την Νότια Ελλάδα.

Χάρτης 2. Χαρτογραφική απεικόνιση πληθυσμιακής μεταβολής για τη δεκαετία 1991-2001

3.2 Δείκτες Φυσικής Κίνησης

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η μελέτη του δείκτη θνησιμότητας κατά τη δεκαετία 1991 - 2001 στο Ν. Ημαθίας καθώς αποτελεί σχήμα οξύμωρο η αύξηση του μέσου όρου ζωής και η αύξηση αυτού του δείκτη. Συγκεκριμένα ο εν λόγω δείκτης έχει αυξηθεί στον αστικό και στον ημιαστικό χώρο αντίθετα με τον αγροτικό χώρο όπου παρατηρείται μείωση του δείκτη. Το γεγονός αυτό δικαιολογείται από την αλλαγή στη δομή του πληθυσμού (αύξηση των ηλικιωμένων σε σύγκριση με τις υπόλοιπες ηλικίες). Στον αγροτικό χώρο παρατηρείται μείωση καθώς ο Ν. Ημαθίας διαθέτει αγροτικές εκτάσεις και η οικονομία του στηρίζεται στη γεωργία (Ε.Σ.Υ.Ε., 2010). Συνοψίζοντας, το γεγονός της αύξησης του δείκτη θνησιμότητας αποτυπώνει τη γήρανση του πληθυσμού του Νομού. (Κοτζαμάνης και Ανδρουλάκη, 2000)

Όσον αφορά στο δείκτη γεννητικότητας, σε επίπεδο Νομού παρατηρείται μια πτώση της τάξεως του 0,01 από το 1991 έως το 2001. Την ίδια ακριβώς εικόνα παρουσιάζει και ο αστικός χώρος του Νομού καταγράφοντας ανάλογη πτώση. Στον αγροτικό χώρο παρατηρείται έντονη μείωση ενώ στον ημιαστικό χώρο η τιμή διπλασιάζεται. Τα φαινόμενα αυτά εξηγούνται από το γεγονός της προσέκλυσης νέων από αστικά κέντρα και άρα την εσωτερική μετανάστευση από αγροτικές σε αστικές και ημιαστικές περιοχές. (Ε.Σ.Υ.Ε, 2010)

Τη δεκαετία 1981-1991 έγινε η πολυπληθέστερη μετανάστευση προς τον Νομό φτάνοντας το 20,1% του πραγματικού πληθυσμού. Επιπλέον, την ίδια δεκαετία παρατηρείται μετακίνηση πληθυσμού από αγροτικές σε αστικές περιοχές του νομού. Οι περισσότεροι εξ αυτών είχαν ηλικία 20-44 ετών (46,82%), ενώ αξιόλογος ήταν ο αριθμός εκείνων που αναχώρησαν με ηλικία έως 19 ετών (30,3%) και ηλικία 45-64 ετών (17,15%). Συνολικά, ο Ν. Ημαθίας έχει μικρότερο ποσοστό αλλοδαπών και ετεροδημοτών από το αντίστοιχο σε επίπεδο χώρας (0,28% και 41,6% αντίστοιχα) (Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Ημαθίας, 2010).

3.3 Ηλικιακοί Δείκτες

Παράλληλα με τους παραπάνω δείκτες ο ερευνητής έχει στη διάθεση του και μια σειρά από δείκτες ανάλυσης σχετικά με τη δομή του πληθυσμού ως προς συγκεκριμένες πληθυσμιακές ομάδες οι οποίες εμφανίζουν ιδιαίτερο κοινωνικό ενδιαφέρον (όπως είναι για παράδειγμα οι νέοι, οι ηλικιωμένοι, το εργατικό δυναμικό κλπ). Έτσι, έχουμε: α) τον δείκτη γήρανσης και β) τον δείκτη εξάρτησης (Κοτζαμάνης & Ανδρουλάκη, 2000)

Ο δείκτης γήρανσης ερμηνεύεται ως εξής: πόσοι ηλικιωμένοι (>65 ετών) αναλογούν σε 100 νέους (0-14 ετών), ώστε στο 100 να υπάρχει 1-1 αντιστοιχία ηλικιωμένων και νέων. (Κοτζαμάνης & Ανδρουλάκη, 2000) Σε ότι αφορά την χώρα, την τελευταία δεκαετία ο συγκεκριμένος δείκτης αυξήθηκε κατά 55%. Έτσι από 71 άτομα ηλικίας (65+) που αναλογούσαν σε 100 άτομα (0-14) κατά το 1991, το 2001 αναλογούν 110. Την ίδια περίπτωση εικόνα παρουσιάζουν και οι δήμοι του Νομού Ημαθίας. Αρχικά το έτος 1991, μόνο ο δήμος Μακεδονίδος παρουσιάζεται γηρασμένος με τιμή του δείκτη ίση με 107. Το έτος 2001, το φαινόμενο της γήρανσης «εξαπλώνεται» και στους υπόλοιπους δήμους του Νομού με αποτέλεσμα οι μόνοι δήμοι που δεν είναι γηρασμένοι είναι οι Βέροιας και Αλεξάνδρειας και Απ. Παύλου (δείκτες γηρασμού: 87, 74 και 92 αντίστοιχα). Το φαινόμενο της γήρανσης παρατηρείται σε περιοχές με χαμηλό δείκτη γεννητικότητας αλλά και θνησιμότητας. Η μείωση των γεννήσεων έχει σαν αποτέλεσμα τη γήρανση του πληθυσμού σε μια περιοχή.

Ο δείκτης εξάρτησης είναι η αναλογία μη-ενεργού πληθυσμού ηλικιών 0-14 και άνω των 65 σε σχέση με το δυναμικό ενεργό πληθυσμό (ηλικίες 15-64 ετών) (Κοτζαμάνης & Ανδρουλάκη, 2000). Η μείωση των ηλικιών 0-14 οφείλεται κυρίως στη μείωση της γονιμότητας της δεκαετίας υπό εξέταση στην οποία ανήκουν οι ηλικίες 0-10 το 2001. Επίσης η δυναμικότητα της γονιμότητας των προηγούμενων γενεών (δεκαετία του 1960, όπου είχαμε περίοδο αυξημένων γεννήσεων) τροφοδότησε με πληθυσμό τις ηλικιακές ομάδες 15-64 ετών της δεκαετίας του '90.

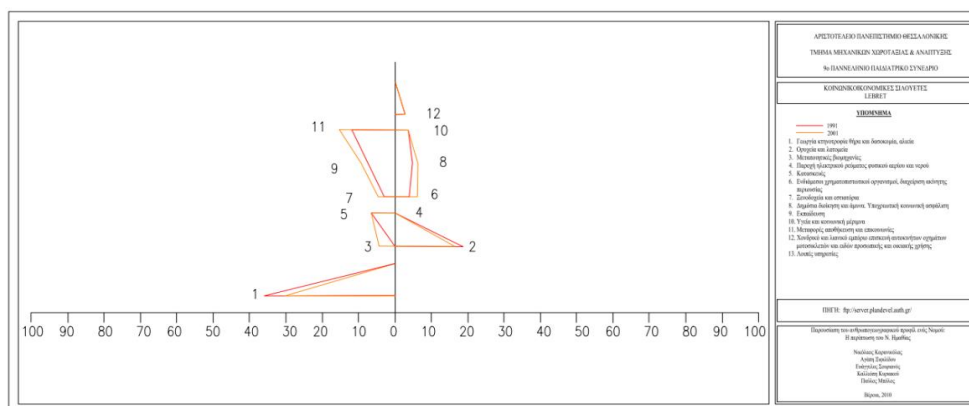
Ο Νομός Ημαθίας στο σύνολο των Δήμων του παρουσιάζει αύξηση του δείκτη εξάρτησης. Χαρακτηριστικά, ο Δήμος Βέροιας το 2001 παρουσιάζει αναλογία 48 εξαρτημένων ατόμων σε 100 άτομα (15-64), έναντι 46 που είχε το 1991. Ωστόσο πολύ πιο ραγδαία μεταβολή έχει ο συγκεκριμένος δείκτης στον Δήμο Βεργίνας (από 41 άτομα σε 59), που είναι ένας από τους αγροτικούς Δήμους του Νομού. Σ' αυτή την περίπτωση, ιδιαίτερα από το παράδειγμα του Δ. Βεργίνας, γίνεται αντιληπτό ότι η μεταβολή αυτή στηρίζεται κατά κύριο λόγο στην μείωση του παραγωγικού πληθυσμού, λόγω του φαινομένου της αστικοποίησης.

3.4 Εθνολογικά Χαρακτηριστικά

Ο Ν. Ημαθίας, αποτελεί μια αγροτική περιοχή με υψηλά ποσοστά γεωργικής (87% αμιγώς γεωργική γη) και αρδευόμενης γης και αυτό γιατί στο μεγαλύτερο μέρος του είναι πεδινός. Επίσης παρουσιάζει υψηλά ποσοστά δασών και βοσκοτόπων σε σχέση με την υπόλοιπη Περιφέρεια λόγω του ευνοϊκού υψηλού υψομέτρου.

Όσον αφορά το εμπόριο, ο Ν. Ημαθίας μιμούμενος το Ν. Θεσσαλονίκης οργάνωσε τις εμπορικές λειτουργίες του έτσι ώστε να εξαρτάται σε μικρό βαθμό από το εμπόριο της Θεσσαλονίκης. Τα τελευταία χρόνια η διακοπή λειτουργίας πολλών επιχειρήσεων αποτελεί ενδεικτικό της κακής οικονομικής κατάστασης του Νομού.

Σχετικά με τον κοινωνικό εξοπλισμό του Νομού εντοπίζονται σχολικές μονάδες όλων των βαθμίδων ακόμα και ειδικά σχολεία, 2 τμήματα ΑΕΙ και δυο νοσοκομειακές μονάδες, ωστόσο ο Νομός στον τομέα της υγείας και περίθαλψης εξαρτάται σε μεγάλο ποσοστό από το Ν. Θεσσαλονίκης (ΕΣΥΕ, 2010).

Σχήμα 3. Κοινωνικοοικονομική σιλουέτα Lebret για το Ν. Ημαθίας το 1991 και το 2001

5. Περιβαλλοντική ανάλυση

Ο Νομός χαρακτηρίζεται αγροτικός καθώς ο κύριος τομέας απασχόλησης των κατοίκων του είναι αυτός της αγροτικής παραγωγής, με έμφαση στις εντατικές καλλιέργειες (φρούτα, τεύτλα, βαμβάκι, κηπευτικά, κ.ά.) αλλά και στην κτηνοτροφία.

Το έδαφος του νομού είναι κατά 49,85% ορεινό (άνω των 600 μ.), 5,00% ημιορεινό (200- 600 μ.) και 46,15% πεδινό (κάτω των 200 μ.). Το πεδινό τμήμα έχει έκταση 767km² και σε αυτό αναπτύσσονται οι περισσότεροι οικισμοί του νομού όπως και η πλειονότητα των βιομηχανικών και βιοτεχνικών μονάδων και δυναμικών καλλιεργειών. Το ημιορεινό τμήμα του καταλαμβάνει περίπου 85 km² ενώ το ορεινό τμήμα έχει έκταση 857 km² και στο σύνολό του καταλαμβάνεται από τμήματα δύο μεγάλων οροσειρών, του Βερμίου και των Πιερίων (Υπουργείο Περιβάλλοντος, Ενέργειας & Κλιματικής Αλλαγής, 2004).

Όσον αφορά την υδρογραφία του Νομού, τα 16 τ.χλμ. από τα 1.071 τ.χλμ. της έκτασής του είναι εσωτερικά ύδατα ενώ οι δυο κύριοι ποταμοί που διαρρέουν την περιοχή είναι ο Αλιάκμονας και ο Λουδίας με μήκος 320 και 32 χλμ. αντίστοιχα. Ο Τριπόταμος, το μεγάλο Ρέμα, η Αράπιτσα, το ρέμα Κουρίχα και ο Κρασοπούλης αποτελούν μικρότερους ποταμούς και ρέματα που διαρρέουν την περιοχή (Σταματελάτος, 2006).

Το κλίμα του είναι κατά βάση ηπειρωτικό. Στις εκβολές των ποταμών Λουδία και Αλιάκμονα, οι οποίες προστατεύονται από τη συνθήκη Ramsar, το κλίμα χαρακτηρίζεται μεσογειακό.

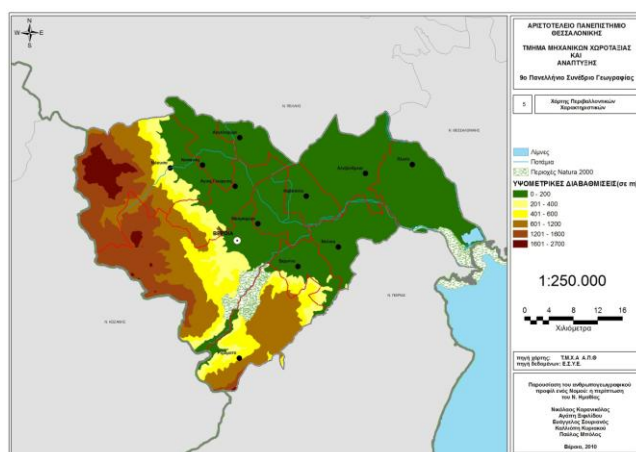
Η παράκτια ζώνη του νομού είναι περιορισμένη και περιλαμβάνει το μικρό Δέλτα που σχηματίζουν οι εκβολές του Αλιάκμονα και του Λουδία (Υπουργείο Περιβάλλοντος, Ενέργειας & Κλιματικής Αλλαγής, 2004).

Ο Νομός Ημαθίας έχει αρκετά προβλήματα στο θέμα της περιβαλλοντικής μόλυνσης κυρίως στις εκβολές του Αλιάκμονα αλλά και στα ΧΥΤΑ που υπάρχουν στην περιοχή. Η ρύπανση του Νομού Ημαθίας προέρχεται κυρίως από ανθρωπογενείς δραστηριότητες.

Τα τελευταία χρόνια οι ποταμοί του Νομού και ιδιαίτερα η Τάφρος «66» κινδυνεύουν άμεσα από τη μεγάλη ρύπανση, λόγω του ότι είναι αποδέκτες λυμάτων των κονσερβοποιείων, που στη μεγάλη τους πλειοψηφία δεν διαθέτουν συστήματα αντιρρυπαντικής τεχνολογίας (βιολογικούς

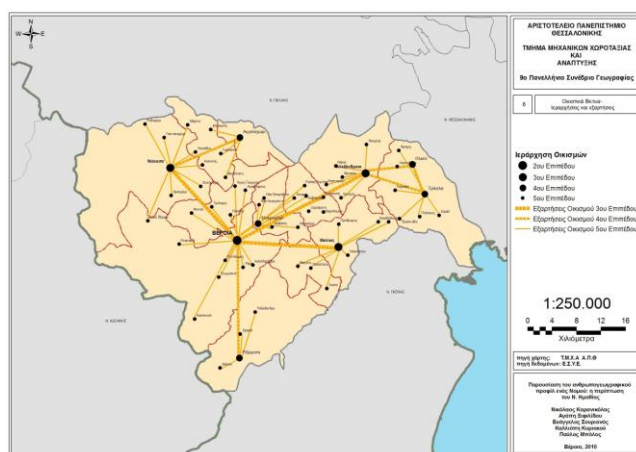
καθαρισμούς) και με άμεσο αντίκτυπο τη μόλυνση του υδροφόρου ορίζοντα, την κακή ποιότητα νερού άρδευσης κλπ. Επίσης, πρέπει να επισημανθεί η μόλυνση του υπεδάφους όσο και του υπόγειου υδροφόρου ορίζοντα από την αλόγιστη χρήση φυτοφαρμάκων και λιπασμάτων. Αξιοσημείωτη ενέργεια για την αποκατάσταση του προβλήματος αποτελεί η Έγκριση Περιφερειακού Σχεδιασμού Διαχείρισης Στερεών Αποβλήτων και οι κατευθύνσεις που δίνονται για τη διαχείριση και λειτουργία μονάδων υγρών αποβλήτων και απορριμμάτων της ΠΚΜ

(<http://dipexo.rcm.gr/>).

Χάρτης 5. Χαρτογραφική απεικόνιση περιβαλλοντικών χαρακτηριστικών

6. Οικιστικά δίκτυα- Ιεραρχήσεις και εξαρτήσεις

Η ιεράρχηση των οικισμών ακολουθεί με συγκεκριμένες παραλλαγές το πρότυπο των νομών

Χάρτης 6. Χαρτογραφική απεικόνιση οικιστικών δικτύων, ιεραρχήσεων και εξαρτήσεων οικισμών της Χώρας. Η Βέροια ως πρωτεύουσα και κυρίαρο αστικό κέντρο του Νομού αποτελεί τον πόλο έλξης των δραστηριοτήτων της περιοχής. Η διαφορά σε σχέση με τα ανθρωπογεωγραφικά πρότυπα άλλων νομών είναι η ύπαρξη ακόμη δύο ισχυρών πόλων ανάπτυξης. Η Νάουσα και η Αλεξάνδρεια είναι τα αστικά κέντρα δευτέρου βαθμού που διατηρούν ενισχυμένο ρόλο συγκέντρωσης δραστηριοτήτων. Έτσι έχουμε τελικά την ύπαρξη τριών ζωνών επιρροής εντός του νομού. Αυτό φαίνεται ξεκάθαρα με την χρήση του χάρτη.

7. Βιβλιογραφία

- Διεύθυνση Περιβάλλοντος και Χωροταξίας της ΠΚΜ, εύρεση στην ιστοσελίδα: <http://dipexo.rcm.gr/>, (επίσκεψη 05/05/10)
- ΕΣΥΕ, 2010, εύρεση στην ιστοσελίδα: <http://www.statistics.gr/portal/page/portal/ESYE>, (επίσκεψη 05/05/10)
- Κοτζαμάνης Β., Ανδρουλάκη Α., 2000: *Οι χωρικές διαστάσεις των δημογραφικών εξελίξεων της Ελλάδος 1981-1991, μια πρώτη προσέγγιση*, εύρεση στην ιστοσελίδα: http://www.demography-lab.prd.uth.gr/papers/Demo_Greece_81-91.pdf (επίσκεψη 22/05/10)
- Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Ημαθίας, Διεύθυνση, Διοικητικών- Τμήμα Απασχόλησης, 2010
- Σταματελάτος Μ., Βάμβα-Σταματελάτου Φ., 2006: *Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος*, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα
- Υπουργείο Περιβάλλοντος, Ενέργειας & Κλιματικής Αλλαγής, 2004: *Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου ανάπτυξης Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας*, Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, 5-7